

Nr 15.

Ankom till riksdagens kansli den 20 februari 1936 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om viss ändring i lagen den 14 juni 1918 om fattigvården.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 6, vilken behandlats av andra lagutskottet, har herr *Karlsson* i Grängesberg *m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i 62 § fattigvårdslagen införa en bestämmelse av följande lydelse:

»Av pension, som fattigvårdssamhället enligt lag äger att uppbära för å kommunal anstalt intagen person, skall ett belopp av 10 kronor pr månad av fattigvårdsstyrelsen utbetalas till pensionstagaren.»

I motionens syfte hava åtta av andra kammarens ledamöter instämt.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för den i motionen gjorda hemställan, får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

Enligt 62 § *fattigvårdslagen* äger fattigvårdsstyrelse, med vissa undantag, att av den, som åtnjuter fattigvård, uttaga ersättning därför, i den mån styrelsen icke finner skäl till eftergift. Har någon mottagits till stadigvarande försörjning, äger fattigvårdsstyrelsen omhändertaga egendom, som vid mottagandet tillhör understödstagaren eller, medan han åtnjuter försörjning, tillfaller honom, samt därav bereda sig ersättning för fattigvård, som lämnas honom.

I *lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring* stadgas i 9 § 4 st. och 33 §, att fattigvårdssamhälle äger för tid, under vilken pensionstagare är intagen å fattigvårdssamhället tillhörig anstalt eller mot avgift, som av samhället erlägges, åtnjuter vård eller försörjning å annan anstalt, uppbära honom tillkommande pension eller understöd samt därav tillgodogöra sig, i förra fallet kostnaderna för vården eller försörjningen och i senare fallet utgiven dagavgift och annan vårdkostnad.

I 11 § 2 st. *lagen den 28 juni 1935 om folkpensionering* samt i *Kungl. förordningen samma dag om invalidunderstöd*, vilka författningar träda i kraft den 1 januari 1937, återfinnas bestämmelser med motsvarande innehåll.

I motionen anföres bland annat:

Om pensionstagare är intagen å kommunal anstalt och fattigvårdssamhället äger uppbära hans pension, är det beroende på fattigvårdsstyrelsens godtycke, huruvida pensionstagaren kan för egna behov få tillgodonjuta någon del av pensionsbeloppet. Någon bestämd, lagfästad rätt till detta har pensionären icke. För att i någon mån tillförsäkra ifrågavarande pensionärer

möjlighet att kunna ordna något för sig själva, förskaffa sig någon förströelse och göra tillvaron lättare, bör i fattigvårdslagen fastställas bestämmelse om att dessa pensionärer skola äga rätt att för egen del få förfoga över viss del av den pension, som enligt pensionslagens bestämmelser uppbäres av fattigvårdssamhället.

Enligt vad utskottet inhämtat har Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet (före omorganisation kallat Svenska fattigvårdsförbundet) sedan åtskilliga år tillbaka haft sin uppmärksamhet riktad på förevarande spörsmål.

I »Svenska fattigvårdsförbundets tidskrift» (från 1926 kallad »Tidskrift för fattigvård och annan hjälpverksamhet») för år 1924 (s. 197) behandlas i en redaktionell artikel frågan om pensionstagares ställning å fattigvårdsanstalt. I denna artikel heter det, bland annat:

Svenska fattigvårdsförbundet har av särskild anledning inhämtat upplysningar från ett antal av vårt lands större städer, huruvida till varaktig försörjning å anstalt omhändertagna understödstagare, vilkas pension anstalten sålunda äger rätt uppbära och behålla, likväl själva erhålla någon del av densamma samt i så fall efter vilka principer tilldelningen sker. Då saken är av ett allmänt intresse skall här lämnas ett kort meddelande om innehållet i de ingångna svaren.

Vad som i första hand frapperar är den fullständiga bristen på överensstämmelse mellan de på olika håll tillämpade principerna. På somliga håll betraktas pensionerna enbart som ett tillskott i fattigvårdsstyrelsens kassa. Pensionstagarna erhålla icke någon del av desamma, och deras ställning på anstalten avviker icke i något avseende från övriga understödstagares. På andra håll åter lämnar man pensionstagarna kontant ett väsentligt belopp per år (på ett håll 80 kr.), att användas efter eget skön utan att någon minskning av dem på annan väg tillkommande förmåner därutav föranledes. Mellan dessa båda ytterligheter märkas allehanda mellanformer.

Förhållandena skifta vanligen alltefter de principer, som gälla för tilldelning av kontanta medel i övrigt. På en del håll lämnas, så snart icke direkt anledning till anmärkning föreligger, till alla fickpengar (ex. 2 kr. per månad), varjämte det givetvis är regel, att de arbetande erhålla någon ersättning för sitt arbete i form av flitpengar. På ett håll, där allmän tilldelning av flitpengar sker, har man icke ansett sig böra lämna pensionärerna någon del av deras pension. På ett annat håll gör man tilldelning av en del av pensionen beroende av huru mycket vederbörande kan förtjäna i flitpengar liksom även av om hans hälsotillstånd är sådant, att han kan anses ha behov av kontanta medel.

Såvitt vi hava kunnat finna, växlar pensionstagarnas ställning på landsbygdens anstalter likaledes i hög grad. Kanske är det dock här mindre vanligt, att de få behålla någon väsentlig del av pensionen.

Tidskriften inbjöd senare under år 1924 (sid. 226) till diskussion av frågan. Huruvida pensionstagare å ålderdomshem borde berättigas behålla någon del av sin pension. I anledning av denna inbjudan inkommo ett flertal uttalanden i ämnet, vilka offentliggjordes i tidskriften år 1925 (s. 25, 75 och 119). I januari 1926 översände förbundet till landets samtliga fattigvårdsstyrelser en skrivelse av följande lydelse (tidskriften år 1926 s. 16):

Få saker torde vara så ägnade att hålla uppe en människas livsmod och därmed hennes förmåga av självverksamhet som att hon själv får bestäm-

ma, huru hennes inkomster skola användas eller, där hon får sin försörjning av andra, likväl deltaga i att i olika avseenden ordna för sig själv. Denna omständighet är anledningen till att en person i regel icke bör intagas på ålderdomshem, så länge han med hjälp av sin folkpension eller fattigvårdsunderstöd kan på ett tillfredsställande sätt reda sig i sitt hem. Men till en viss grad gäller detsamma även om ålderdomshemmens skyddslingar. Dessa få ju sin fulla försörjning på ålderdomshemmet, men likväl finnes all anledning att även här beakta sagda omständighet. Erfarenheten visar, att mycket står att vinna, om man med gott omdöme låter skyddslingarna själva disponera över mindre kontanta belopp.

I många kommuner har man uppmärksammat vikten av här ovan berörda angelägenhet, och skyddslingarna erhålla där i regel månatligen en viss kontant tilldelning, vars belopp plägar uppgå till omkring 2 kr. Verkningarna härav hava varit av synnerligen glädjande art. Trevnaden och belåtenheten på ålderdomshemmet har ökats och en god stämning i allmänhet främjats, under det att kommunens kostnader för ändamålet varit relativt obetydliga.

Emellertid är det synnerligen vanligt, att man träffar på ålderdomshem, där denna angelägenhet helt eller delvis förbisets. Förbundet har därför önskat främja ett enhetligt och med såväl klokhet som omtanke om de gamla förenligt förfaringssätt på detta område. Saken gäller sålunda att — i kortet sagt — de gamla på ålderdomshemmen med regelbundna, kortare mellanrum böra erhålla mindre kontanta belopp, över vilka de själva fritt få disponera. Förbundet får särskilt framhålla följande.

Lämpligast torde vara, att beloppet lämnas den 1 i varje månad. Dess storlek bör bestämmas med hänsyn till prisförhållanden och andra liknande omständigheter, men det torde kunna förutsättas, att beloppet i allmänhet icke kommer att ligga under 2 kr. Fattigvårdsstyrelsen bör själv besluta i dessa avseenden, och samma bestämmelser böra gälla för alla ett hems skyddslingar, dock givetvis med undantag för det fall, att missbruk av medlen (t. ex. inköp av rusdrycker) kan befaras.

Nära till hands ligger att betrakta beloppet som en del av en skyddslings pension, en del som denne alltså får behålla. Detta är säkerligen mycket lämpligt, men i så fall är det nödvändigt att tillse, att de som icke åtnjuta pension likväl erhålla ett kontant belopp. För övrigt synes det vara ur alla synpunkter riktigtast och bäst, att kommunen gottgör sig de på ålderdomshemmen intagnas folkpension.

Av vad redan sagts torde framgå, att det här gäller något som vederbörande alltid skall kunna påräkna, om han icke missköter sig. Härav följer också, att beloppet bör oförändrat utbetalas, även om personen genom utfört arbete förvärvat s. k. flitpengar.

Det ligger i sakens natur, att indragning eller minskning av den kontanta tilldelningen för en viss period är en lämplig och effektiv bestraffningsform vid begångna förseelser.

Förbundet vill härigenom rikta en varm vädjan till samtliga fattigvårdsstyrelser att beakta de här ovan framlagda synpunkterna. Säkerligen skulle mycket vara vunnet för trevnaden på våra ålderdomshem, om denna vädjan icke förklingade ohörd.

Utskottet har från Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet inhämtat bland annat: I de allra flesta kommuner bruka för närvarande de personer, som intagits å kommunernas fattigvårdsanstalter, månatligen erhålla en kontant tilldelning av kommunernas medel, oberoende av om de åtnjuta pension. Undantag göres endast för sådana sjuka, vilka icke kunna tänkas

hava någon glädje av tilldelningen. Beloppet utgör som regel 2 å 3: —/mån., mera sällan så mycket som 5: —/mån. eller däröver. De utdelade beloppen torde i allmänhet betraktas som fattigvård enligt 2 § fattigvårdslagen (frivillig fattigvård). Under de kurser för utbildning av föreståndarinnor för fattigvårdsanstalter, som förbundet anordnar, brukar för kursdeltagarna framhållas, att det är lämpligt, att understödstagarna å anstalterna av kommunerna tilldelas mindre kontanta belopp varje månad, samt att föreståndarinnor å anstalter, där sådan utbetalning ej förekommer, böra hos fattigvårdsstyrelserna göra framställning i frågan. Sådana framställningar av föreståndarinnor ha i åtskilliga fall skett, och som regel bruka fattigvårdsstyrelserna ställa sig förstående till desamma.

Enligt vad utskottet inhämtat utbetalar Stockholms stad till understödstagarna å stadens ålderdoms-, försörjnings- och vårdhem 80 kronor per år, då understödstagarna hålla sig med kläder, och 40 kronor per år, då de åtnjuta fri beklädnad. Beloppen utbetalas med regelbundna mellanrum i mindre poster och betraktas som fattigvård enligt 2 § fattigvårdslagen.

Utskottet. Utskottet ansluter sig i princip till de synpunkter, åt vilka Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet givit uttryck i sin ovan återgivna skrivelse i januari 1926 till landets fattigvårdsstyrelser. I likhet med förbundet anser utskottet det sålunda vara önskvärt, att de personer, som intagits å kommunernas fattigvårdsanstalter, med regelbundna mellanrum erhålla mindre kontanta belopp, över vilka de själva fritt få förfoga. Såsom av utskottets redogörelse ovan framgår erhålla för närvarande i de allra flesta kommuner vårdtagare å fattigvårdsanstalter regelbundet sådan kontant tilldelning. Svenska fattigvårds- och barnavårdsförbundet arbetar alltjämt för att denna ordning måtte införas i alla kommuner, och enligt vad för utskottet upplysts hyser jämväl statens inspektör för fattigvård och barnavård intresse för förevarande spörsmål. Det torde sålunda finnas anledning antaga, att strävandena på detta område skola fortsätta och på frivillighetens väg i allt vidare utsträckning medföra verkan. Utskottet anser sig därför icke för närvarande böra tillstyrka vare sig att riksdagen skrider till lagstiftning rörande förevarande spörsmål eller att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om ytterligare utredning i ämnet.

Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 13 februari 1936.

På andra lagutskottets vägnar:

K. G. WESTMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar *K. G. Westman, Linder**, *Frändén, Gustaf Tamm, Sam Larsson, Norman**, *Karl Bodin* och *Olof Carlsson*;

från andra kammaren: herrar *Österström, Hage, Wallerius, Olovson* i Västerås, *Hansson* i Trollhättan, *Molander**, *Gardell* i Gahns och *Thorell*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.